עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ח מהלכות קידוש החדש הלכה א]:
טו ב מיי' פ"ז מהלכות תמידין ומוספין הל' כד סמג עשין ר טוש"ע א"ח סימן תפט סעיף א:
טז ג מיי' שם הלכה יא:

תורה אור השלם

1. עַד מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיְיָ: ויקרא כג טז
2. וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמָּחֳרַת הַשַּׁבָּת מִיּוֹם הֲבִיאֲכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה: ויקרא כג טו
3. שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת: דברים טז ט

מוסף רש"י

מנה ימים. שלשים יום וקדש חדש. למוספין מנה ימים. חמשים יום וקדש עצרת. בקרבנותיו (חגיגה יז: ובעי"ז ר"ה ה).

שיטה מקובצת

[א] של אליעזר סופ"ר יהושע מונ"ה ישמעאל מעמ"ר יהודה למט"ה סימן: [ב] תיבות שהם יודעים לחדש ממחרת השבת ממחרת יו"ט נמחק: [ג] תיבות וא"ת עצרת לעולם כו' ניכרת משלפניה נמחק: [ד] נאמר שבת למטה ונאמר שבת למעלה: [ה] למה איחרן: [ו] שלמה ולא לדחות אדם בעלמא: [ז] שחל להיות בשבת דממהרתו אחד בשבת: [ח] למנות עד סוף החשבון דהשתא: [ט] שלמות דלא משכחת שבועות שלמות אלא היכא דמונה מאחד בשבת אלמא ותיבת אלא נמחק: [י] קובעין לך המועדות ויורוך אימתי: [יא] צריך אדם: [יב] ומתחיל: [יג] ניכר להם: [יד] למנות בט"ז פעמים: [טו] ותחלת רגל הוי: [טז] לאחר שעבר השבוע: [יז] שבוע הס"ד ומה"ד אף שבת שלמעלה: [יח] סמוך לעומר אלמא: [יט] תיבת ימים נמחק: [כ] שהתחלת למנות מיום שני של יום טוב כו' פסח בערב ותיבת של נמחק: [כא] עד ממחרת השבת וגו' וא"ת פשטיה דקרא במאי מוקמת ליה הרי שבע שבתות אינו אלא מ"ט ופרש"י דעד ולא עד בכלל הוא. תוס' אחרות: [כב] ראש חדש חדש לעולם הלבנה הישנה ממעטת עד משהו ואח"כ כ"ד שעות דמיכסי סיהרא י"ח מעתיקא ושש מחדתא אף עצרת לעולם ע"י הלבנה ניכרת ביאתה דלעולם יהיה ששה בסיון אבל לדברי הבייתוסים אינו לעולם בששה בסיון אלא דפעמים בז' או בח' עד י"ב בסיון תו' א': [כג] באתרוגיהן. גליון ומיהו י"ל דמ"מ הכא אי לאו דמודו בה צדוקין מה תשובה היא להם מיהו אין למחוק בשביל כך הספרים עיין בתוס' ר"ה (דף ה ע"א):

ואם משה רבינו אוהב ישראל היה למה איחרן במדבר ארבעים שנה אמר לו רבי בכך אתה פוטרני אמר לו שוטה ולא תהא תורה שלמה שלנו כשיחה בטילה שלכם כתוב אחד אומר [1]תספרו חמשים יום וכתוב אחד אומר [2]שבע שבתות תמימות תהיינה הא כיצד כאן ביום טוב שחל להיות בשבת כאן ביו"ט שחל להיות באמצע שבת (של [א] ר' אליעזר סו"פר רבי יהושע מו"נה רבי ישמעאל מע"מר רבי יהודה למ"טה סימן) רבי אליעזר אומר אינו צריך הרי הוא אומר [3]תספר לך ספירה תלויה בבית דין [ב] שהם [א]יודעים לחדש ממחרת השבת מחרת י"ט יצאת שבת בראשית שספירתה בכל אדם רבי יהושע אומר אמרה [ב]תורה [א]מנה ימים וקדש חדש מנה ימים וקדש עצרת מה חדש סמוך לביאתו ניכר אף עצרת סמוך לביאתו ניכרת [ג] וא"ת עצרת לעולם אחר השבת היאך תהא ניכרת משלפניה רבי ישמעאל אומר אמרה תורה הבא עומר בפסח ושתי הלחם בעצרת מה להלן רגל ותחלת רגל אף כאן רגל ותחלת רגל רבי [ג]יהודה בן בתירא אומר נאמר שבת [ד] למעלה ונאמר שבת למטה מה להלן רגל ותחלת רגל סמוך לה אף כאן רגל ותחלת רגל סמוך לה ת"ר [2]וספרתם לכם [ב]שתהא ספירה לכל אחד ואחד [2]ממחרת השבת ממחרת יו"ט או אינו אלא למחרת שבת בראשית רבי יוסי בר יהודה אומר הרי הוא אומר תספרו חמשים יום כל ספירות שאתה סופר לא יהו אלא חמשים יום [ג]ואם תאמר ממחרת שבת בראשית פעמים שאתה מוצא חמשים ואחד ופעמים שאתה מוצא חמשים ושנים חמשים ושלשה חמשים וארבעה חמשים וחמשה חמשים וששה ר"י בן בתירא אומר אינו צריך הרי

רש"י

שאם היה משה מוליך את ישראל דרך הר שעיר היו באין באחד עשר יום לקדש שהיא סמוכה לארץ ישראל: **ואם אוהבן היה למה** [ה] **מאחרן ארבעים שנה.** ודיחוי בעלמא קאמר ליה משום דהוא היה אומר דברי הבל: **לא תהא תורה שלמה** (א) . [ו] (לעולם) [ד] לדחות אדם בקנה ובקש כשיחה בטילה שלכם דלנו יש ראיה ולכם אין ראיה: **חמשים יום.** משמע ימים ולא שבועות וכתוב אחד אומר שבועות ושבועות לא קרי אלא אותן המתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת: **הא כיצד הא ביו"ט.** ראשון של פסח שחל [ז] בשבת דממחרתו אחר השבת דהוא יום הבאת עומר ומתחילין לימנות [ח] מתוקם שבע שבתות תמימות תהיינה: **ביו"ט.** של פסח שחל להיות באמצע שבת דמתחילין למנות למחרתו מיתוקם קרא בחמשים יום ולא שבועות שלמות [ט] אלא מתחילין למנות באמצע שבת: **תספר לך.** משמע לך תהא מסורה הספירה: **ספירה תלויה בבית דין.** שבית דין קובעין [י] המועדות וצריך לשאל אימתי חל יום טוב ראשון של פסח שמתחיל למנות הספירה ממחרת: **יצאת שבת בראשית.** שבת ממש שספירתה תלויה בכל אדם שאין צריך [יא] לאדם לישאל לבית דין אימתי חל יום ראשון אלא ממתין עד שבת שבתוך הפסח [יב] מתחיל(ב): **מנה ימים וקדש חדש.** עד חדש ימים [י](לחדש) מנה תשעה ועשרים יום ויקדש חדש ביום שלשים: **מה חדש סמוך לביאתו.** חשבונו ניכר [יג] מאימתי תתחיל למנות דהיינו מיום כ"ט משעת מולד הלבנה: **אף עצרת סמוך לביאתו.** מנין החמשים ניכר להם יום קבוע שיתחילו למנות בו דהיינו ממחרת יו"ט ראשון שאם ממתינין עד לאחר השבת אין שם היכר יום קבוע דפעמים שמתחיל למנות (ב) [יד] בי"ז פעמים בי"ח: **מה להלן.** בשתי הלחם בעצרת רגל הוא ותחילת רגל: **אף.** יום הבאת עומר רגל ותחילת רגל ואם נמתין עד לאחר השבת פעמים שהיתה באה בסוף הרגל כגון שחל פסח בשני בשבת: **שבת למטה.** עד ממחרת השבת השביעית וגו' והקרבתם מנחה חדשה (ויקרא כג) דהיינו עצרת ונאמר שבת למעלה (שם) וספרתם לכם ממחרת השבת וגו': **מה להלן.** בשבת שלמטה האמור בשתי הלחם: **רגל ותחלת רגל** [טו] **סמוך.** לאותה שבת דהיינו עצרת המתחלת למחרת של שבת שביעית לאחר [טז] שעברה שבוע דאותה שבת היינו שבוע [יז] אף שלמעלה האמורה בעומר רגל ותחלת הרגל הוי סמוך לה [י]דהיינו יום ראשון של פסח שיהא [ח]סמוך [יח] (לרגל) לעומר (אלמא) ממחרת השבת מחרת יו"ט קאמר דיום טוב קרוי שבת דכתיב (שם) ביום הראשון שבתון: **לכל אחד ואחד.** שכל אחד חייב לספור: **כל ספירות שאתה סופר.** לעולם יהו שוות שלא יהו בכולן אלא החמשים כשם שאם חל פסח בשבת שלדברי הכל אתה מונה מיום המחרת שהוא יו"ט שני של פסח חמשים יום אף לעולם לא תספור [יט] ימים מיום שני של פסח אלא חמשים. וא"ת שבת בראשית פעמים שאתה מונה לפי החשבון של אשתקד [כ] שהתחילה למנות מיום שני יהא עכשיו נ"א כגון חל פסח [ט](של) בערב שבת ואתה מונה מאחד בשבת נ"ב כגון אם חל בה' בשבת נ"ג כגון אם חל ברביעי בשבת נ"ד בשלישי נ"ה בשני נ"ו באחד בשבת מיום ראשון עד יום עצרת:

וכי

תוספות

כתוב אחד אומר תספרו חמשים יום. ואם תאמר והלא לא ספרינן אלא מ"ט יום ויש לומר שלא נזה הכתוב לספור חמשים דהכי קאמר קרא [כא] עד ממחרת השבת השביעית שהוא יום חמשים תספרו אי נמי חמשים יום תספרו אוהקרבתם דבתריה קאי והכי קאמר עד ממחרת השבת השביעית תספרו ולא עד בכלל נ' יום והקרבתם מנחה חדשה [י]:

מה חדש סמוך לביאתו ניכר. פירש בקונטרס לביאת חשבונו ניכר מאימת מתחיל למנותו דהיינו מיום כ"ט משעת מולד לבנה אף עצרת סמוך למנין החמשים ניכר להם יום קבוע דהיינו בט"ז בחודש ממחרת יו"ט ראשון שאם ממתינים עד לאחר השבת אין שם היכר יום קבוע דפעמים שמתחילין למנות בט"ז פעמים בי"ז פעמים בשמנה עשר פעמים בי"ט ור"ת מפרש מה חודש סמוך לביאתו של חודש ניכר מתי יהיה [כב] ראש חודש דמיד דמיכסי סיהרא ואינה נראית כולי עלמא ידעי שהיום יהיה מולד ולמחר יקדשו ב"ד את החדש אף עצרת צריך שיהא ניכר וידוע לעולם זמן קדושתה סמוך לביאתה דהיינו אם מתחילין למנות בששה עשר בניסן שיתנו עיניהם כמה הלבנה גדולה בחמשה לחודש וכשיראה בסיון באותו שיעור ידעו שלמחר יתקדש עצרת ולקמן פריך דלמא ביו"ט אחרון קאי ויתנו עיניהם בכ"ב בסיון וה"ר משולם גריס מנה ימים וקדש יובל משום דמנה ימים וקדש חודש נפקא לן בריש מסכת מגילה (דף ה.) מדכתיב עד חדש ימים ימים אתה מונה לחדשים ואי אתה מונה שעות לחדשים וזו היא מדרש חכמים ולא שייך למימר אמרה תורה אלא בדבר שהצדוקים מודים בו [כ] כי ההוא דתני (בפ' בתרא דר"ה) (דף כט.) הכי אמרה תורה הבא עומר בפסח ושתי הלחם בעצרת דבהדיא כתיב וכן ספירת יובל כתובה בהדיא סמוך לביאת התחלת חשבונו ניכר שלעולם מתחילין למנות למחרת שנת החמשים אף עצרת סמוך לביאת התחלת חשבונו יהא ניכר שזה הוא למחרת יו"ט הראשון ולא ישתנה לעולם ור"ת אומר דמלינו בשילהי פ"ק דר"ה (דף טז.) אמרה תורה נסכו מים לפני בחג אע"פ שאין הצדוקים מודים שרגמוהו [כג] באתרוגיהן ומיהו יש לחלק משום דהתם קאמר מפני מה אמרה תורה אבל יש להביא ראיה מהא דאמרינן [ל] עולת חודש בחדשו אמרה תורה חדש [מ] (חודש) והבא לי קרבן מתרומה חדשה ואין צדוקין מודין בדרשה זו ועוד קשה דה"ל למימר מנה שנים וקדש יובל דימים לא מלינו דהכי כתיב קרא וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים ועוד יש לפרש מה חודש סמוך לביאתו ניכר כל שעה ע"י [נ] חשבון מתי יבוא שלעולם כשיעבור שלשים יום מר"ח מקדשין את החדש אף עצרת סמוך לביאה ניכרת על ידי חשבון השוה יש להכיר מתי יבא עצרת שלעולם לאחר חמשים יהא עצרת ולדברי הצדוקין אינה ניכרת יפה דפעמים יש יותר [ס]: **מה** להלן רגל כו'. ולדבריהם זימנין דהוי אחר הרגל כגון דחל פסח באחד בשבת: **רגל** ותחלת הרגל. אע"ג דעצרת יום אחד כיון דיש לחגיגתו תשלומין כל שבעה שייך בה תחלת רגל: **וספרתם** לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד. גבי יובל כתיב (ויקרא כה) וספרת לך דאבית דין קאמר להו רחמנא ושמא בית דין סופרין ומברכין כמו שאנו מברכין על ספירת העומר וגבי זבה דכתיב (שם טו) וספרה לא שייך בה ברכה כיון שסותרת דאי חזיא אפילו בשביעי סתרה [ע]: **רבי** יהודה בן בתירא אומר אינו צריך. בברייתא דלעיל דורש ר"י בן בתירא בענין אחר ובספר שכתב רבינו גרשום מאור עיני הגולה מחק מהא בתרא בן בתירא וגריס ר"י סתם ושמא שנים היו דאחד היה בזמן הבית כדמוכח בריש פסחים (דף ג:) ועוד היה אחד דאמרינן בירושלמי [פ] דר"א ור' יהושע ביטלו מכשפות מאביו של ר"י בן בתירא שלא היה יכול להוליד ואין לחוש במאי דתני ליה בתר תנאי בתראי דה"נ תני מילתיה דר' יוסי בתר רבי יוסי בר"י שהיה ר"י חבירו של ר' יוסי פ' אחד דיני ממונות (סנהדרין לד.):

כתוב

מסורת הש"ס

[א] נ"ל יודעים לקדש י"ט יצאת שבת כו' והשאר נמחק. ל"ק, [ב] [חגיגה יז: ר"ה ה. ע"ש], [ג] [נ"א יהושע], [ד] ל"ק מ"ז ונ"ל שלנו, [ה] נ"ל ומתחיל למנות. ל"ק, [ו] ל"ק מ"ז, [ז] נ"א דהיינו יום שני של פסח שיהא סמוך לשבת אלמא וכו', [ח] נ"ל סמוך הרגל לעומר והס"ד ואח"כ ד"ה לכל אחד כו' לספור הס"ד ואח"כ ד"ה ממחרת השבת שבתון הס"ד. ל"ק, [ט] ל"ק מ"ז, [י] [ועיין מ"ש הרא"ש סוף ערבי פסחים סימן מ' על תירוצים הללו ותירץ באופן אחר], [כ] נ"ל כי ההוא דתני בתר הכי אמרה כו'. ל"ק, [ל] [ר"ה ז.], [מ] ל"ק מ"ז, [נ] נ"א חשבון השוה מתי כו'. ל"ק, [ס] [וע"ע תוס' ר"ה ה. ד"ה אמרה], [ע] [וע"ע תוספות כתובות עב. ד"ה וספרה], [פ] [דסנהדרין סו"פ ד' מיתות],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא תהא תורה שלמה שלנו לדחות: (ב) ד"ה אף עצרת וכו' למנות בט"ז פעמים בי"ז פעמים בי"ח:

רבינו גרשום

יותר מן ימי התמיד (בשואתים) [בייתוסים] החמירו עליהם וגזרו די לא להתענה בהון: כשיחה בטילה שלכם. שאין בה טענה: כתוב אחד או' תספרו חמשים יום. אלמא דלא בעינן שבע שבתות תמימות מאחד בשבת ועד שבת אלא בחמשים בעלמא באיזה יום שישלימו: וכתוב [אחד אומר] שבע שבתות תמימות. אלמא בעינן מאחד בשבת ועד שבת לא חמשים: כאן ביום ראשון של פסח שחל להיות בשבת. משכחת שבע שבתות תמימות כסדרן והוי עצרת אחר שבת: והאי דכתיב יום בעלמא היינו בי"ט שחל להיות באמצע שבת. אלמא דמיקלעא עצרת בכל יומא: מנה ימים וקדש חדש דכתיב עד חדש ימים תלה הכתוב את החדש בימים כלומר שאין מחשבין לחדשים אלא ימים: מה חדש סמוך לביאתו לתחלת חשבונו ניכר שהוא ר"ח שהלבנה בחדושה: אף עצרת סמוך לביאתה נכרת. כלומר סמוך להתחלת מניינה ניכרת שהוא תחלת י"ט. דאי אמרת דלא מתחלינן למימני אלא לאחר שבת ולא מיקלעא עצרת אלא לאחר שבת לא מינכר מניינה דזימנין דמתחלינן למימני בתלתא בפסחא וזימנין בארבעה או בחמשה או בשיתא. אלא לעולם אחר י"ט הראשון וניכר מניינה: מה להלן בעצרת רגל ותחלת רגל אף כאן בפסח שבת האמורה בו רגל ותחלת רגל: סמוך לו. דהיינו עצרת ביום אחד אף כאן וספרתם ממחרת השבת שהוא רגל ותחלת רגל סמוך לו היינו ממחרת י"ט ראשון: פעמים שאתה מוצא בין פסח לעצרת חמשים (ואח"כ מיקלע) [ואחד כגון דמיקלע] יומא דפיסחא במעלי שבתא ואי לא מנית אלא מאחר שבת הא חמשין וחד בין פסח לעצרת: